

ЗАСТАРІЛА ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФУНКЦІОНАЛЬНО-МОТИВАЦІЙНОМУ АСПЕКТІ

У статті критично проаналізовано наукову літературу і сформульовано теоретичні положення щодо вивчення механізмів мотивації лексичних одиниць; представлено співвідношення понять ідіостиль й ідіолект як ключових репрезентацій індивідуальної мовної особистості автора художнього твору; надано визначення поняття мотиваційно зв'язаних слів у сучасній лінгвістиці та окреслити їх ключові характеристики будь-якого художнього твору; охарактеризовано застарілий лексичний склад як ключових мотиваційно зв'язаних слів; надано приклади застосування мотиваційно зв'язаних слів у творах Л. Українки, репрезентованих різними тематично-функціональними групами застарілої лексики.

Ключові слова: мотивація, ідіостиль, ідіолект, мотиваційно зв'язані слова, застарілий лексичний склад, Л. Українка.

В статье критически проанализирована научная литература и сформулированы теоретические положения по изучению механизмов мотивации лексических единиц; представлено соотношение понятий идиостиль и идиолект как ключевых репрезентаций индивидуальной языковой личности автора художественного произведения; представлено определение понятия мотивационно связанных слов в современной лингвистике и определены их ключевые характеристики любого художественного произведения; охарактеризован устаревший лексический состав как ключевых мотивационно связанных слов; предложены примеры применения мотивационно связанных слов в произведениях Л. Украинской, представленных различными тематично-функциональными группами устаревшей лексики.

Ключевые слова: мотивация, идиостиль, идиолект, мотивационно связанные слова, устаревший лексический состав, Л. Украинка.

The scientific literature has been critically analyzed and the theoretical fundamentals concerning the study of mechanisms of motivation of lexical units have been formulated; the interrelation of concepts idiostyle and idiolect as key representations of individual linguistic identity of the author's text has been represented; the definition of motivationally related words related to modern linguistics has been provided and their key characteristics of any fictional text have been outlined; the obsolete lexical structure as key motivationally related words has been characterized; the examples of motivationally related words have been provided from the fictional texts of L. Ukrainka, represented by various thematic-functional groups of obsolete words.

Keywords: motivation, idiostyle, idiolect, motivationally related words, obsolete lexical structure, L. Ukrainka.

Постановка наукової проблеми та її значення. Антропоцентричне спрямування сьогоденної лінгвістичної науки на дослідження взаємозв'язку мови і людини як носія цієї мови сприяло розширенню її аспектів, інтеграції у мовознавчі дослідження результатів інших наук, насамперед, філософії (У.

Еко), біології (У. Матурана), нейрології (А. Дамазіо), антропології (К. Леві-Стросс), семіотики (І. Серякова), психолінгвістики й етнолінгвістики (Є. Бартмінський, А. Залевська, Д. Терехова, С. Толстая), корпоральної семантики (Г. Крейдлін, Х. Рутроф), біосеміотики (Р. Харріс) та ін., які допомагають якнайповніше простежити, з одного боку, *мотиваційно зв'язані слова*, а іншого боку, встановити *мотиваційні ознаки, функції*, які послужили ключовими механізмами для їх номінації взагалі й застосування тим чи іншим митцем у художньому творі зокрема.

Сучасна теорія номінації з її основними векторами – словотвірною і когнітивною ономасіологією (О. Березович, Т. Вендіна, О. Селіванова, О. Снітко та ін.) зорієнтована на вивчення механізмів мотивації тих мовних одиниць, які дають змогу представити індивідуальний стиль будь-якого автора, митця, письменника, поета і т. ін. Саме тому складну і досі не розв'язану проблему при цьому становить аналіз мотиваційно зв'язаних лексико-граматичних класів слів пасивного лексичного словникового складу – *застарілого лексичного складу української мови*, адже вона акумулювала у своїй внутрішній і зовнішній формі складні механізми як первинного, так і вторинного знакопозначення.

Мета статті – представити застарілий лексичний пласт української мови у функціонально-мотиваційному аспекті, репрезентованого у художніх творах Л. Українки.

Завдання:

– критично проаналізувати наукову літературу і сформулювати теоретичні положення статті щодо вивчення механізмів мотивації лексичних одиниць;

– представити співвідношення понять *ідіостиль* й *ідіолект* як ключових репрезентацій індивідуальної мовної особистості автора художнього твору;

– надати визначення поняття *мотиваційно зв'язаних слів* у сучасній лінгвістиці та окреслити їх ключові характеристики будь-якого художнього твору;

– охарактеризувати застарілий лексичний склад як ключових мотиваційно зв'язаних слів.

– надати приклади застосування мотиваційно зв'язаних слів у творах Л. Українки, репрезентованих різними тематично-функціональними групами застарілої лексики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Динамічний розвиток пізнавальної та комунікативної діяльності людини і, як наслідок, поява нових реалій, артефактів, предметів матеріальної і духовної культури зумовлюють постановку одного з основних завдань мови – «забезпечення всіх сфер життєдіяльності людини новими іменуваннями» [26, с. 5]. Це завдання залишається ключовим у теорії номінації. При цьому звертаємо увагу на те, що акту номінації, як правило, передує *мотивація*. Тому до теорії номінації має безпосереднє відношення і термін *мотив* номінації – ознака, що покладена в основу найменування, тобто *внутрішня форма слова*. Разом з сигніфікативним і денотативним аспектом він складає структуру лексичного значення слова, під яким розуміється зміст слова, що відображає і закріплює у свідомості мовця його уявлення про предмет, властивості, процес, явище і т. ін. [13, с. 261].

На сьогодні найбільш узагальненою і коректною, на думку Г. Ягафарової, є відображувальна теорія значення, цілком заснована і побудована на ономасіологічному підході. Процес вияву мотивації слова в момент номінації об'єкта, визначення мотиву, тобто ознаки, за якою названий об'єкт, називається *мотивізацією* слова [28, с. 177]. Невипадково у сучасній лінгвістиці з'явився новий напрям наукового аналізу – *мотивологія* (О. Блінова, М. Голєв, Томська мотивологічна школа).

Як пише Л. Ніколаєнко [21, с. 15–16], цитуючи Т. Гончарову [15, с. 56–58], у мовознавстві тривалий час обстоювали тезу про довільність, випадковість вибору мотивуючої ознаки в акті номінації. І лише наприкінці ХХ – на поч. ХХІ ст. основні положення теорії акад. Б. Серебренникова [24] про випадковість вибору мотивуючої ознаки як основи найменування предмета або явища почали підлягати ревізії [11, с. 15–17; 25, с. 60–61 та ін.]. Зокрема, Ю. Степанов наполягає на необхідності перегляду цієї тези у світлі нових культурно-філософських підходів до осмислення мови. На його думку, “випадковість вибору мотивуючої ознаки, що береться за основу найменування в межах семантичного культурного ряду концептуалізованої сфери, далеко не випадкова: [...] ознака первинного найменування (а також і подальшого перенесення імені, тобто вторинного найменування) є випадковою в тому разі, коли розглядаються розрізнені приклади поза тими семантичними рядами, до яких вони належать” [25, с. 61].

Щоправда, із таким досить категоричним судженням теж важко погодитися [15, с. 56; 21, с. 16], якщо йдеться про семантичну мотивованість. За спостереженнями І. Голубовської, міжмовне вивчення семантичної мотивованості знака через образ, що лежить у його основі, виявить “строкату картину” [...] [14, с. 64]. Інша річ – словотвірна мотивованість. Тут цілком слушними, на думку Т. Гончарової [15, с. 57], Л. Ніколаєнко [21, с. 16], є твердження Т. Вендіної у тому, що саме словотвір дає ключі до розуміння внутрішньої форми слова, відкриваючи можливості для ономасіологічного аналізу у плані виявлення національно-культурної специфіки мовних одиниць, які будуть розглянуті нижче, а стійка повторюваність мотивуючої ознаки в різних видах номінації свідчить проти довільності, а тим більше випадковості її вибору [12, с. 43].

Це дало поштовх до глибшого осмислення проблеми словотвірної мотивації у таких аспектах: почали не лише розглядати мотивацію широко з позицій фактору розвитку мови загалом (С. Толстая), виділяти мотиваційні поля мови (О. Березович), розробляти теорію мотивології як особливої сфери

лінгвістичного знання (О. Блінова), але й сконцентрували ключові положення теорії мотивації полягає на організації як інформаційно-сислового, так і прагматичного рівнів художнього тексту, де чітко простежується індивідуальний стиль того чи іншого митця.

У зв'язку з цим, сучасний етап розвитку лінгвістичної науки заактуалізував увагу на вивченні поняття *ідіостилю* (В. Виноградов, В. Жирмунський, Б. Ларін та ін.) як єдино коректної методологічної установки індивідуального стилю автора. Тут варто згадати напрацювання, що пов'язані з: 1) розумінням фактору індивідуальності художника слова, що забезпечує не лише внутрішню цілісність його стилю, але і створює його специфіку [2; 19]; 2) осмисленням ідіостилю не лише як мовного феномена, але і такого, що функціонує в єдності форми і змісту [20]. Взагалі, проблема ідіостилю має багатоаспектний характер, виникає безліч підходів до його аналізу як у межах стилістики художньої літератури, у межах лінгвістичної поетики, так і в межах нових лінгвістичних напрямків у вивченні художнього тексту (див. праці Н. Болотнової, В. Григор'єва, Л. Зубової, М. Кожевнікової, В. Кухаренка, Н. Павловича та ін.). У такий спосіб виникає потреба у розмежуванні й співвіднесенні таких понять, як *ідіостиль* й *ідіолект*.

Авторський ідіостиль – це мовна манера письменника, модель його творчої діяльності, у якій закономірно і системно втілюються властиві лише йому особливості, у якій мовні одиниці функціонально перетворюються в елементи художнього тексту, що мають естетичне значення. Поняття *ідіостиль* мотивовано специфікою мови художньої літератури як особливої мовностилістичної системи синтезованого характеру. При цьому *ідіостиль*, *ідіолект* – це одні з найбільш поширених термінів, які бурхливо розвиваються в теорії художнього тексту. На думку О. Павловської, поняття, які передаються за допомогою цих термінів, не є тотожними. Якщо йдеться про *індивідуальний стиль мовлення*, то тут необхідно говорити про чільну роль інтелекту особистості. Однак інтелект особистості в першу чергу виявляється саме на складних рівнях організації. Ця обставина і стає основою

для розмежування зазначених вище понять. *Ідіолект* – це сукупність структурно-мовних особливостей мовної особистості, а *ідіостиль* – це «сукупність мовленнєвотекстових характеристик», на формування яких впливають екстралінгвістичні фактори [22, с. 71–72].

Поняття ідіостилю корелює з ідеєю «образу автора», розробленої в працях В. Виноградова, тому необхідно розглядати індивідуальний стиль мовної особистості автора як єдність, особливий тип естетично значущої мовної структури. Як правило, ця цілісність досягається завдяки застосуванню індивідуальних, своєрідних принципів відбору і мотивованого використання мовних засобів (В. Виноградов).

У зв'язку з цим, на сучасному етапі розвитку лінгвістики вкортє актуалізуються дослідження творчої мовної особистості, яку Ю. Караулов витлумачує як «сукупність здібностей і характеристик людини, що зумовлюють створення й сприйняття нею мовних творів (текстів), які розрізняються за: а) ступенем структурно-мовної складності; б) глибиною і точністю відображення дійсності; в) певною цільовою спрямованістю [18, с. 3]. Твори того чи іншого митця, розглянуті в їх сукупності, які передають певні фрагменти дійсності відповідно до особливостей сприйняття і відображення, можуть бути матеріалом для створення мовного портрета мовної особистості митця.

На сьогодні вивчення ідіостилю того чи іншого митця (автора, письменника, поета тощо) відбувається саме з позиції *функціональної мотивології* [5; 6; 16; 23], що не просто розвивається в межах сучасних тенденцій, але вписується в один з інтенсивно розроблюваних напрямків вивчення ідіостилю, який передбачає аналіз окремих елементів стилю і подальше звернення уваги до смислових форм і структур [8]. Такими елементами художньої системи письменника, крізь призму яких розглядається ідіостиль митця в межах теорії мотивації, є *мотиваційно зв'язані слова* (далі – МЗС) – комплексні лексичні одиниці, які складаються з двох і більше елементів, внаслідок чого вони здатні нести смислове

навантаження, несвідомих до семантики окремих слів. Залишаючись при цьому комплексною одиницею лексичної структури тексту, МЗС актуалізують відношення *лексичної і / або структурної мотивації*, що виявляють *вмотивованість слова* [6]. Згадаємо, принаймні, праці окремих дослідників (О. Блінова, Н. Голєв, Т. Демешкіна та ін.), де представлено, з одного боку, властивості мотивації, комунікативну основу її прояву в мовленні, тексті, художній потенціал мотивації, а також механізми її реалізації, а з іншого боку, доведено, що мотивація має великий не тільки комунікативний, але й художній потенціал.

Взагалі, МЗС можуть бути ключовими словами в будь-якому творі (вірш, поема і т. ін.), можуть виконувати характеризуючу функцію, функцію створення художнього образу, образу-символу, звукового образу. Вони можуть ставати основою створення тих чи інших стилістичних прийомів, фігур. Широкий функціональний спектр використання мотиваційних ланцюжків є важливим показником значущості мотивації як художнього засобу в індивідуально-авторському стилі будь-якого митця.

Попри те, що будь-якому автору важливо тримати читача в постійному емоційному напруженні, в постійному комунікативному контакті, тому «ключові слова – це одна з «точок контакту» автора і читача» [10, с. 50]. У такий спосіб МЗС, будучи ключовими одиницями, здатні до смислової концентрації, оскільки вони, завдяки своїй двоїстій природі (вони об'єднуються і за формою, і за змістом), мають властивість маркувати тканину твору, зацентрувавши основну увагу на певному сенсі. Тому комунікативний зв'язок між автором і читачем посилюється, бо МЗС, навмисно заактуалізовані автором, характеризуються частотністю вживання, концептуальною та образною значимістю.

У ході проведеного дослідження було встановлено, що МЗС відіграють значну роль в організації поетичних творів Лесі Українки. Різні науковці (О. Блінова, В. Виноградов, Н. Голєв, В. Земська, Т. Демешкіна, О. Кубрякова та ін.) писали про текстоформуєчий потенціал МЗС, їх можливості до

створення єдності тексту і його структурованості за принципом «дане / це – нове», а також бути опорними точками теми, які є важливими для комунікативної гармонії автора і читача. При цьому МЗС мають здатність створення естетичної цілісності твору.

Відтак ключовими МЗС для творів Л. Українки стали лексичні одиниці, які входять до *пасивного словникового складу української мови* – це континуум зрозумілих, але не вживаних носіями мови в спонтанній, звичайній мові слів, це – словник потенційних слів, які не відомі носію мови, але він може визначити їх значення виходячи з контексту або з їх внутрішньої форми [1, с. 369]. Як правило, до пасивного складу лексики належить *застарілі слова* – слова, які вийшли з активного вживання і в сучасній мові, як правило, не зустрічаються [9, с. 540]. Як зазначає А. Калінін, *застарілі слова* простежуються лише в певний період розвитку мови. Саме поняття *застаріле* передбачає неодмінне співвіднесення з сучасним етапом: воно є історично зумовленим. «Характеристика «застаріле» – це судження про ті чи інші елементи мови з позиції її сьогоденного стану» [17, с. 58].

Зважаючи на те, що залежно від причин архаїзації застарілі слова діляться на два розряди: *історизми* та *архаїзми*, спробуємо простежити їх вживання Л. Українкою в творах у функціонально-мотиваційному аспекті.

Історизми – це слова, що вийшли з ужитку у зв'язку зі зникненням позначуваних ними понять. Вони називають застарілі речі, явища, які пішли в історію: *граф, імператор, кольчуга, панщина, урядник* та ін. [9, с. 540]. Якщо сьогодні потрібно згадати про минуле явище, його слід називати так, як воно колись називалося. Це говорить про те, що історизми не мають синонімів в сучасній українській мові. Пропонуємо розглянути приклади МЗС тематично-функціональними класів цього розряду лексики, які простежуються у віршах Л. Українки.

I. Найменування осіб.

1. Верховні правителі, монархи, їх спадкоємці.

– **Королівно**, ясна панно,
ви себе навік згубили!
Що з'єднало вас зо мною,
вбогим **лицарем** без спадку?

– Мій **лицарю**, любий пане,
се мені гірка образа, –
я ж не звикла продавати
свого серця за червінці!

– **Королівно**, ясна панно,
стану вашому належить
багряниця і корона,
а не ся буденна одіж (Л. Українка, Королівна).

2. Станове становище, стан панування, особиста залежність:

Наш **Кобзар** в могилі буде тихо спочивати,
Ми ж по йому будем плакати-ридати!
Кобзаря нема!

То ж по йому плаче-тужить
Україна-ненька
Жалібненько! (Л. Українка, Жалібний марш)

II. Найменування предметів побуту.

Та минав ти, наш **Кобзарю**,
Чужії пороги,
Гомоніла твоя **кобза**

Гучною струною (Л. Українка, На роковини Шевченка).

Другий розряд застарілих слів представлений архаїзмами.

Архаїзми – це слова, які називають наявні реалії, але які були витіснені з яких-небудь причин з активного вживання синонімічними лексичними одиницями [9, с. 540]. Якщо необхідно назвати сучасну річ, то слід називати

її сучасним найменуванням, а не застарілим. Таким чином, архаїзми на відміну від історизмів мають синоніми в сучасній українській мові. Залежно від того, застаріло чи все слово, його значення, фонетичне оформлення або окрема словоутворююча морфема, Н. Шанський виділяє окремі тематично-функціональні класи архаїзмів [27, с. 27–33], у межах яких простежуються і МЗС, репрезентовані у творах Л. Українки.

1. *Власне-лексичні архаїзми* – слова, які цілком вийшли з ужитку і перейшли в пасивний словниковий запас. Наприклад:

*Шлю до тебе малий **сей** листочок,
Може, ним я тобі пригадаю,
Сею тріскою з нашого гаю,
Наш далекий волинський куточок.*

*Єсть у мене ще просьба і друга;
Сюю просьбу я шлю твоїй музі.*

*Та чи є нерозважняя туга?
Се питання я шлю твоїй музі, –
(Л. Українка, Шлю до тебе малий сей листочок).*

2. *Лексико-фонетичні архаїзми* - слова, у яких в результаті історичного розвитку змінилося звукове оформлення, однак значення збереглося повністю. Наприклад:

*Розкинулось мило, недбало!
Здається, що зроду недоля,
Що горе тебе не **знавало!**
Розкинулось мило, недбало!
Здається, що зроду недоля,
Що горе тебе не **знавало!**.. (Л. Українка, Подорож до моря).*

3. *Лексико-словотвірні архаїзми* – це слова, в яких застаріли окремі морфемі або словоутворююча модель. Наприклад:

*Та порадь же ти, **батьку**, нас,
Як без тебе в світі жити Україні
При лихій годині?
Вирядили ми свого **батенька** в далеку дорогу,
А за його Україна-ненька помолиться богу (Л. Українка, Жалібний марш)*

*Лихо віщуючий, **темряву** ночі розсунув.
В світлі з'явилася генія **темная** постать (Л. Українка, Завітання).*

*Довга та **чорная** шата, мов хмара, його покривала
І хвилювала в повітрі, як море в негоду,
Сталі холодної полиском крила широкі ясніли;
Кучері **чорні** та довгі спадали на плечі (Л. Українка, Завітання)*

Завдяки вертикальному сприйняттю поетичного тексту (Б. Гаспаров, М. Трошина, К. Штайн) і «принципу повернення» (Ю. Лотман) як універсального структурного принципу поетичного твору МЗС, співвідносячись між собою, сприймаються як ключові, опорні для сприйняття, слова в лексичній структурі тексту. Члени мотиваційного ланцюжка поширюються по всьому простору віршів, займаючи в ньому ударні смислові позиції. МЗС як ключові в творі можуть виконувати тематичну функцію або бути композиційноутворюючим засобом як це видно з наведених вище прикладів.

У першому випадку (див. приклади МЗС-історизмів) члени мотиваційного ланцюжка, поширюючись по всій тканині вірша, стають його тематичним стрижнем, визначаючи фон сприйняття тексту і створюючи відповідну емоційну тональність вірша.

МЗС як ключові одиниці у реалізації тематичної функції стають додатковими елементами образно-смислової структури тексту, сприяючи формуванню центрального художнього образу (див. приклади МЗС-

архаїзмів). У багатьох своїх віршах Л. Українка використовує відразу кілька мотиваційних пар і ланцюжків, які стають вузловими ланками асоціативно-образної мережі всього вірша, створюючи щільний, насичений різними смисловими зв'язками поетичний простір, який в мотівології називають мотиваційним блоком (сукупність МЗС у складі пар (ланцюжків), які виконують в поетичному тексті одну художню задачу [7]).

МЗС, представлені за допомогою застарілої лексики, стали текстоформуєчими і змістотвірними ключовими одиницями для текстів Л. Українки. Їх специфіка полягає у фрагментарності, бесфабульності (немає чітко окресленого сюжету), так як в її творах рясно вкрапляються ліричні відступи, великі авторські рефлексії тощо. Ці МЗС-історизми й МЗС-архаїзми виступають як елементи, які скріплюють в єдине смислове ціле зміст віршів, оформляючи їх наскрізні теми, мотиви, образи. При цьому аналіз мотивів, що виконують функцію ключових слів у творах Л. Українки, дозволяє розкрити особливості її індивідуального стилю в доборі матеріалу навколишньої дійсності, оскільки МЗС експлікують головні теми, які залучає в свою творчість поетеса.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Мотивація, як правило, охарактеризована складними механізмами, які на лінгвістичному рівні простежуються в межах структурно-семантичних зв'язків між твірними та похідними одиницями. При цьому засобом процесу мотивації є *мотив найменування* (мотиваційна ознака), тобто його внутрішня форма, яку ми інтерпретуємо як *основу мотивації*. *Мотиваційна ознака* – це поняття, яким послуговуються при характеристиці когнітивно-ономасіологічного аспекту мотивованості, яка у лексико-семантичному аспекті, зокрема в актах словотворення витлумачується як *семантична ознака*, що показує зв'язок мотиватора і мотивованого слова, тобто сема.

Дослідження мотивації як художнього мовного засобу, який є однією з лінгвістичних домінант поетичної мови Л. Українки, дало змогу простежити

концептуальні її авторські смисли, визначити основні характеристики її авторського світосприйняття.

Розуміння ідіостилю як багатоаспектного феномена, який простежується не лише в індивідуальності мовного вираження і в композиційній побудові творів, а й у виборі їх тематики і проблематики, відборі життєвого матеріалу, орієнтації на відповідний літературний метод і ін., зумовило комплексний підхід до аналізу ідіостилю Л. Українки в аспекті теорії мотивації.

Встановлено, що ідіостиль Л. Українки спрямований на застосування нею МЗС-історизмів і МЗС-архаїзмів різних тематично-функціональних груп, що дало змогу простежити розуміння ціннісних та естетичних орієнтацій поетеси.

Література

1. Арапов М.В. Пассивный словарь / М.В. Арапов // Большой энциклопедический словарь. – М. : Большая Российская энциклопедия. 1998. – С. 369.
2. Бахтин М.М. Слово в поэзии и прозе / М.М. Бахтин // Вопросы литературы. 1972. – № 6. – С. 54–87.
3. Березович Е. Л. К этнолингвистической интерпретации семантических полей / Е.Л. Березович // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 2004. – № 6. – С. 3–24.
4. Блинова О. И. Внутренняя форма слова : мифы и реальность / О. И. Блинова // Вестник Томского государственного университета. Филология. – Томск, 2012. – № 4 (20). – С. 5–11.
5. Блинова О. И. Лексическая мотивированность и некоторые проблемы региональной лексикологии / О. И. Блинова // Вопросы изучения лексики русских народных говоров. Диалектная лексика / ред. Ф. П. Филин, Ф. П. Сорокалетов. – Л., 1971. – С. 98.

6. Блинова О. И. Мотивология и её аспекты // О. И. Блинова / Изд. 3-е, испр. и доп. – М. : КРАСАНД, 2010. – 304 с.
7. Блинова О. И. Словарь терминов мотивологии // О. И. Блинова / Русская мотивология. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 2000. С. 13–47.
8. Болотнова Н.С. Филологический анализ текста / Н.С. Болотнова. – Томск : Томский гос. пед. ун-т, 2001. – Ч. 1. – 129 с.
9. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. В.Н. Ярцева]. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.
10. Васильева А.А. О роли заглавия в ассоциативном развертывании текста (на материале сборника «Камень» О. Мандельштама) / А.А. Васильева // Художественный текст и языковая личность: проблемы изучения и обучения. – Томск, 2001. – С. 50–56.
11. Вендина Т. И. Словообразование и “сокрытые смыслы” языка культуры / Т. И. Вендина // Вестник Московского гос. ун-та. – Сер. 19 “Лингвистика и межкультурная коммуникация”. – 2001. – № 2. – С. 14–32.
12. Вендина Т. И. Словообразование как источник реконструкции языкового сознания / Т. И. Вендина // Вопросы языкознания. – 2002. – № 4. – С. 42–72.
13. Гак В. Г. Языковые преобразования / Валентин Григорьевич Гак. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1998. – 768 с.
14. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу / Ірина Олександрівна Голубовська. – [2-е вид., випр. і доп.] – К. : Логос, 2004. – 284 с.
15. Гончарова Т. В. Типологія аксіологічно маркованих агентивних номінативних одиниць із формантом -er / Тетяна Володимирівна Гончарова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – 165 с.
16. Дубина Л.В. Функции мотивационно связанных слов в поэтическом тексте : дис. ... канд. филол. наук / Л.В. Дубина. – Томск, 2001. – 158 с.
17. Калинин А.В. Лексика русского языка [Электронный ресурс] : учеб. пособие / А.В. Калинин. – 2-е изд., стер. – М. : ФЛИНТА, 2013. – 320 с.

18. Караулов Ю.Н. Русская языковая личность и задачи ее изучения / Ю.Н. Караулов // Язык и личность. – М. : Наука, 1989. – С. 3–15.
19. Лосев А.Ф. Проблема художественного стиля / А.Ф. Лосев. – К. : COLLEGIUM, 1994. – 285 с.
20. Минералов Ю.И. Теория художественной словесности / Ю.И. Минералов. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 360 с.
21. Ніколаєнко Л. С. Мотиваційна основа аксіологічно маркованих композитних номінацій в англійській і українській мовах : дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук / Спеціальність 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство. – К., 2009. – 209 с.
22. Павловская О.Е. Стиль как прототипическая категория гуманитарных наук (системно-терминологический аспект) : дис. ... докт. филол. наук / О.Е. Павловская. – Краснодар, 2007. – 328 с.
23. Погудина Е.Ю. Функциопально-мотивологическое исследование поэзии и прозы М. Цветаевой : дис. ... канд. филол. наук / Е.Ю. Погудина. – Томск, 2003. – 170 с.
24. Серебренников Б. А. О материалистическом подходе к языкознанию / Борис Александрович Серебренников. – М. : Наука, 1983. – 317 с.
25. Степанов Ю. С. Язык и метод : К современной философии языка / Юрий Сергеевич Степанов. – М. : Прогресс, 1998. – 784 с.
26. Уфимцева А. А. Лексическая номинация (первичная нейтральная) / Анна Анфилофьевна Уфимцева. – 2-е изд. М. : ЛИБРОКОМ, 2010. – 88 с.
27. Шанский Н.М. Устаревшие слова в лексике современного русского литературного языка / Н.М. Шанский // Русский язык в школе. – 1954. – № 3. – С. 27–33.
28. Ягафарова Г. Н. Основные Ономазиологические Понятия Вестник Челябинского государственного университета. – 2010. – № 13 (194). Филология. Искусствоведение. – Вып. 43. – С. 172–177.

Список джерел ілюстративного матеріалу

29. Українка Л. Жалібний марш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lesya.artiweb.org.ua/works/verses/alone/003zhalibny.html>

30. Українка Л. Завітання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lesya.artiweb.org.ua/works/verses/nkp/38zavit.html>

31. Українка Л. Королівна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lesya.artiweb.org.ua/works/verses/alone/036korolivna.html>

32. Українка Л. На роковини Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lesya.artiweb.org.ua/works/verses/nkp/34narok.html>

33. Українка Л. Подорож до моря [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lesya.artiweb.org.ua/works/verses/nkp/45krasoukr.html>

34. Українка Л. Шлю до тебе малий сей листочок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lesya.artiweb.org.ua/works/verses/alone/005shljudotebe.html>